
МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

УДК 339.9

О. І. Бутук, к.е.н., доцент**ПРОДУКТИВНИЙ ВАРІАНТ ВИРІШЕННЯ ДИСКУСІЙНИХ ПРОБЛЕМ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ НАДМІРНО ЛІБЕРАЛІЗОВАНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

У статті розглядаються вади надмірно лібералізованої глобалізації та створювальні проблеми реінтеграції країн СНД. У ній обґрунтовується природна необхідність входження України у Митний союз, створений Білоруссю, Казахстаном і Росією. Доводиться об'єктивна потреба встановлення на кордонах цього Митного союзу диференційованих тарифів на імпорт і введення валютних обмежень щодо руху капіталу.

Ключові слова: митний союз, диференційовані тарифи на імпорт, валютні обмеження стосовно руху капіталу.

А. І. Бутук, к.э.н., доцент**ПРОДУКТИВНЫЙ ВАРИАНТ РЕШЕНИЯ ДИСКУССИОННЫХ ПРОБЛЕМ РЕГУЛИРОВАНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ КРИЗИСА ЧРЕЗМЕРНО ЛИБЕРАЛИЗОВАННОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ**

В статье рассматриваются недостатки чрезмерно либерализованной глобализации и созидательные проблемы реинтеграции стран СНГ. Обосновывается естественная необходимость вхождения Украины в Таможенный союз, созданный Беларусью, Казахстаном и Россией. Доказывается объективная потребность установления на границах Таможенного союза дифференцированных тарифов на импорт и введения валютных ограничений по движению капитала.

Ключевые слова: таможенный союз, дифференцированные тарифы на импорт, валютные ограничения по движению капитала.

O. I. Butuk, candidate of economic sciences,
associate professor

EFFICIENT VARIANT OF CONTROVERSIAL PROBLEMS SOLUTION IN REGULATING FOREIGN-ECONOMIC RELATIONS OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF OVERLIBERALIZED GLOBALIZATION CRISIS

The article deals with the vices of overliberalized globalization and the constructive challenges of reintegration of the CIS countries. It summarizes the urgent necessity of Ukraine in the Customs Union membership, which was founded by Belarus, Kazakhstan and Russia. The objective need for differentiated tariffs on imports and foreign exchange restrictions on capital movement on the boundaries of this Customs Union is proved.

Keywords: Customs union, differentiated tariffs on imports, foreign exchange restrictions, capital movement.

Актуальність теми дослідження. Як відомо, початок становлення сучасної глобалізації поклав курс економічної стратегії провідних держав світу ще у 80-х рр. ХХ ст., котрий умовно можна назвати рейганомікою-

---

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

тетчеризмом. Даний курс у зовнішньоекономічній сфері базувався на активному сприянні двом ключовим тенденціям розвитку світогосподарських стосунків: по-перше, кардинальному зниженню тарифних і нетарифних бар'єрів у міжнародній торгівлі завдяки діяльності ГАТТ, що у 1994 р. перетворили у СОТ, яка значно розширила свої лави (станом на серпень 2012 р. – до 156 країн-учасниць) і охоплювала близько 96 % глобального товарообороту; по-друге, фактичній відмові основною частиною країн від валютних обмежень не тільки щодо поточних операцій (що вимагає статут МВФ), але й стосовно міжнародного руху капіталу, внаслідок чого останній почав вільно переміщуватися через їхні суверенні кордони, тобто безперешкодно пересуватися світом лише за законами ринку, насамперед, орієнтуючись на диференціацію норми прибутку в різних державах, де зберігався достатній правопорядок.

Позначені засади надмірно лібералізованого механізму сучасної глобалізації призвели до низки геополітико-економічних наслідків, котрі концентровано фіксуються у тектонічних зрушеннях щодо територіального розміщення реального виробництва, а саме – його масштабного пересування із країн Заходу до держав Сходу і Півдня планети на тлі занепаду пострадянського (у географічному сенсі – північносхідного) обробного сектора. Подібний поворот геоекономічних подій виявився неочікуваним для західних ініціаторів глобалізації та потребує свого ґрунтовного вивчення. Саме тому ця проблематика є безперечно актуальною та стратегічно значимою.

Постановка проблеми. Послаблення світогосподарських позицій не тільки країн СНД, але і Заходу, з одночасним посиленням економічної могутності держав Сходу і Півдня, зумовлено низкою вагомих обставин. Серед них необхідно виділити, передусім, такі:

а) зняття валютних обмежень на рух капіталу надало величезні конкурентні переваги країнам Сходу і Півдня (насамперед - Китаю, Індії, Бразилії, В'єтнаму, Малайзії та ін., як і так званим "старим тиграм" Південно-Східної Азії) порівняно з державами Заходу стосовно залучення іноземних інвестицій за рахунок багатократної економії на зарплаті, яка спричинила суттєво вищий рівень рентабельності бізнесу на теренах першої з указаних груп країн. Так, наприкінці першого десятиріччя XXI ст. прямі закордонні капіталовкладення в економіку Китаю оцінювалися у 850 млрд. дол., прискорюючи її розвиток на фундаменті працелюбства і дисциплінованості жителів країни;

б) різке пом'якшення протекціонізму в межах СОТ дозволило державам Сходу і Півдня (зокрема, на базі іноземних інвестицій) значно посилити свої експортні можливості, вивозячи свою продукцію, у тому числі на ринки західних країн, що відповідно скорочувало робочі місця в останніх, збільшуючи безробіття. Наприклад, Китай через досягнення стійкого позитивного сальдо торговельного балансу довів у 2012 р. офіційні золотовалютні резерви майже до 3 трлн. дол., рішуче зміцнюючи свою валютно-фінансову незалежність, не кажучи вже про зростання капіталів і самодостатності його вітчизняних підприємців. Країни Заходу, навпаки, почали все болючіше відчувати поглиблення кризових процесів, особливо з 2008 р. Адже виробництво, робочі місця та доходи основної частини їхнього населення зменшувалися, породжуючи загострення проблеми бюджетних дефіцитів і суверенних боргів, але не торкаючись безпосередньо матеріальних інтересів західної фінансової олігархії, котра "заробляла" високі прибутки на закордонних інвестиціях і на фондових спекуляціях;

в) пострадянські держави (передусім – країни СНД, у тому числі Україна) у цей період опинилися на узбіччі соціально-економічного і науково-

---

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

технічного прогресу, перетворившись у паливно-сировинний придаток не лише Заходу, але й Сходу і Півдня (за винятком Білорусі, котрій вдалося зберегти та модернізувати свій обробний сектор). Означені згубні наслідки пострадянських реформ, детерміновані низкою суб'єктивно-об'єктивних залежностей, безперечно потребують свого всебічного вивчення задля знаходження оптимального шляху виходу з такого становища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних монографічних і журнальних виданнях з'ясовуються у різноманітних ракурсах міжнародні економічні відносини. Зокрема, визначаються як загальні тенденції та суперечності світогосподарських зв'язків в умовах діючого механізму глобалізації [1-4], так і багатоаспектні проблеми реінтеграції на пострадянському просторі [5-9].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проте, на наш погляд, в існуючій науковій літературі поки мало досліджуються, з одного боку, вади надмірно лібералізованої глобалізації, а з іншого – ті природні труднощі, котрі об'єктивно детермінують послаблення конкурентних позицій господарств країн СНД, що розташовані в особливо важких кліматичних умовах Північної Євразії. Це створює ґносеологічні перешкоди формулюванню засад ефективної суспільно-господарської стратегії, у тому числі підґрунтя дієвої зовнішньоекономічної політики держав Співдружності.

Постановка завдання. Мета статті полягає в обґрунтуванні, поперше, невідкладної необхідності прискорення та поглиблення північно-євразійської реінтеграції, а по-друге, неминучого додаткового протекціонізму спільного ринку країн СНД, який формується у ході створення Митного союзу та Єдиного економічного простору. У контексті вказаної мети ми спробуємо довести нагальну потребу не лише у встановленні диференційованих за товарними групами надбавок до митних тарифів на імпорт з далекого зарубіжжя, але й у введенні валютних обмежень стосовно руху капіталу.

Виклад основного матеріалу. Як вже зазначалося, у постсоціалістичні десятиріччя національні економіки колишніх радянських республік зазнали тяжких втрат і стали паливно-сировинним придатком не тільки розвинутих держав Заходу, але й низки країн Сходу і Півдня планети, передусім, Китаю. Подібний згубний поворот історичних подій був зумовлений багатьма суб'єктивними та об'єктивними причинами. Розглянемо найбільш вагомні причини, які вплинули на розвиток зазначених подій:

– неврахування (а, точніше, ігнорування) прозахідно ліберальними реформаторами додаткових природних труднощів освоєння багатств Північної Євразії, котра географічно майже співпадає з територією колишнього Радянського Союзу та охоплює ту частину (близько 42 %) материка Євразія, де січнева ізотерма зазвичай є від'ємною, тобто спостерігаються морози; причому Україна займає відносно сприятливі (південно-західні) терени Північної Євразії. Ці природні труднощі, з котрими невідворотно стикаються усі суб'єкти господарювання у Північній Євразії, полягають у їхніх додаткових питомих витратах на випуск будь-якої продукції (порівняно з її виробниками з інших негірських територій Землі), що жорстко пов'язані: по-перше, з необхідністю утеплення приміщень та інфраструктурних мереж, у тому числі виробничих, внаслідок чого помітно дорожчає будівництво і ремонт останніх; по-друге, з потребою забезпечення тривалого опалювального сезону, який навіть в Україні триває півроку (не кажучи вже про Росію, 60 % теренів котрої знаходяться на вічній мерзлоті), адекватно підвищуючи собівартість північноєвразійських виробів (особливо в умовах сучасних цін на енергоносії); а

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

по-третє, з величезними просторами цього слабо заселеного регіону планети, що, відповідно, впливає на витрати транспортування і зв'язку;

– неможливість північноєвразійських (у тому числі українських) виробників (на тлі сучасних досягнень транспорту) в означених природних обставинах дієво конкурувати з фірмами, розташованими в більш сприятливих зонах нашої планети, за критеріями “витрати-прибуток” у межах ліберальної парадигми побудови зовнішньоекономічних відносин. Оскільки питомі витрати випуску будь-якої продукції в країнах Північної Євразії виявляються порівняно вищими, норма прибутку стає нижчою при застосуванні однакових технологій виробництва. Це неодмінно викликає, з одного боку, захоплення північноєвразійського ринку порівняно більш дешевими товарами, виробленими в інших зонах планети, а з іншого боку, не лише відносно слабкий приплив у Північну Євразію прямих іноземних інвестицій, але й широкий відплив північноєвразійського капіталу за географічні кордони даного регіону з мотивів забезпечення високої фінансової ефективності його вкладання в держави з менш жорсткими (передусім, не настільки холодними) природними умовами.

З огляду на викладене, постає основоположне питання: яким чином можна виправити ситуацію з точки зору створення реальних передумов поліпшення зовнішньоекономічного стану держав Північної Євразії, зокрема, України? Дискусійність цього питання загострюється тим, що воно виходить не лише на багатогранність власно економічних аспектів дійсності, але й на психологічну, ідеологічну, політичну і культурну складові суспільного буття. Наведемо тезові положення щодо авторського бачення відповіді на зазначене питання, які, можливо, не будуть зайвими при розробці різних варіантів прогнозів розвитку зовнішньоекономічних відносин України.

1. Українські виробники здатні успішно конкурувати на умовах лібералізму зовнішньоторговельних відносин винятково лише з іншими державами Північної Євразії, де клімат є порівняно холоднішим, а питомі витрати більшими (при використанні однакових технологій). Більше того, підприємства України (за інших рівних умов) безперечно матимуть певні конкурентні переваги (в ракурсі “витрати-прибуток”) у зіставленні з рештою північноєвразійських фірм, бо перші розташовані у природно сприятливішій (південно-західній) частині даного регіону.

2. Подібних конкурентних переваг українські виробники не можуть мати в економічному змаганні з підприємствами, розташованими за географічними кордонами Північної Євразії, у тому числі з фірмами країн ЄС, де домінує помірний морський клімат, не кажучи вже про субтропіки Південної Європи. Адже навіть у держав Скандинавії природні умови (на теренах основного заселення) є кращими внаслідок надходження тепла від течії Гольфстрім: там січневі ізотерми мають плюсові значення. Відповідно, питомі витрати вітчизняних підприємств на утеплення і опалення виявляються вищими, ніж у країнах ЄС (за однакових технологій виробництва). Тому вступ України до ЄС є не тільки нездійсненим (з огляду на особливо тяжкі наслідки сучасної кризи саме в ЄС), але й прямо загрозливим для майбутнього українського обробного сектора, котрий, безумовно, буде програвати в умовах вільної конкуренції фірмам країн ЄС за критерієм “витрати-прибуток”, тим більше, що порівняно вищі питомі витрати на оплату праці на фірмах країн ЄС перебиваються сильною і різнобічною підтримкою з боку їх держав. В Україні для такої підтримки не вистачає бюджетних коштів.

3. Україні, як і решті держав Північної Євразії, у відносинах з країнами, котрі розташовані за межами цього регіону, слід наполягати на впровадженні додаткового митного захисту своїх виробників, аргументуючи це на-

---

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

явністю порівняно більших питомих витрат на утеплення, опалення і транспортування. Такий додатковий захист передбачає введення диференційованих, умовно кажучи, "кліматичних тарифів на імпорт" з країн, які розташовані за межами географічних кордонів Північної Євразії. Зрозуміло, що Україні, котра стала членом СОТ з 16 травня 2008 р., і Росії, яка вступила до СОТ з 23 серпня 2012 р., доцільно домагатися проведення нових переговорів (вже у якості повноправних членів СОТ) стосовно перегляду протоколів, які стали документальною основою нерівноправної участі цих країн - нерівноправної, оскільки вони не враховували особливо важких природних умов Північної Євразії, тобто не передбачали можливості встановлення диференційованих "кліматичних тарифів на імпорт". Зовсім не випадково, до речі, Україна була змушена у вересні 2012 р. надіслати державам-учасникам СОТ свої пропозиції щодо можливості підвищення імпорتنих тарифів на, приблизно, 350 видів товарів для посилення обґрунтованого захисту своїх виробників. Причому, в процесі підготовки до пов'язаних із цим переговорів потрібно буде розрахувати конкретні величини диференційованих "кліматичних тарифів на імпорт" щодо певних товарних груп, виходячи з розмірів частки додаткових питомих витрат на утеплення, опалення і транспортування в їхній собівартості, для чого необхідно залучити спеціалістів відповідних галузей.

4. Природна необхідність введення "кліматичних тарифів на імпорт" товарів з країн, розташованих за межами Північної Євразії, з одного боку, і відсутність необхідності введення таких тарифів при організації торгівлі між північноєвразійськими державами, з іншого боку, виступає додатковим, вагомим і прагматично незаперечним аргументом обґрунтування нагальної доцільності вступу України у Митний союз, створений у 2010 р. Білорусією, Казахстаном і Росією. У рамках Митного союзу, котрий має реальні перспективи свого розширення, Україна отримає в межах спільного ринку ресурсів і продуктів величезні можливості відродження обробного сектора на базі вільної (без митних бар'єрів) та взаємовигідної реінтеграції народногосподарських потенціалів країн-учасниць з урахуванням історичної, суперетнічної та культурно-психологічної єдності народів зазначених країн. Безсумнівно, вступ України у Митний союз ні в якому разі не означає встановлення штучних перешкод її різнобічним зв'язкам з рештою держав світу.

5. Той факт, що Захід економічно програв надмірно лібералізовану глобалізацію низці держав Сходу і Півдня, на наш погляд, змусить еліту розвинутих країн (під тиском зростаючого у них руху антиглобалістів, котрі мають потужну підтримку все більших прошарків суспільства, не говорячи вже про розширену "армію" безробітних) розпочати згортання найнебезпечніших для західного господарства зайвих компонентів зовнішньоекономічного лібералізму. У цьому контексті, за нашим переконанням, слід очікувати не тільки нарощування валютнокурсних "війн", не тільки деякого посилення протекціонізму (що практично вже спостерігається, хоча слід відмітити наявність оманливої офіційної риторики про нібито абсолютну шкідливість державного захисту власних національних ринків), але й встановлення певних обмежень щодо руху капіталу. Адже, у протилежному випадку, по-перше, останній буде продовжувати відтікати на Схід і Південь (в гонитві за високими нормами прибутку), а по-друге, без валютних обмежень просто неможливо полегшити проведення дієвого внутрішньонаціонального антикризового кейнсіанського курсу, тобто протидіяти депресії відомими інструментами стимулюючої фінансової політики та політики "дешевих" грошей. Північноєвразійські виробники, у тому числі українські, не повинні стати пасивними жертвами цих досить вірогідних процесів зміцнення на Заході регулюючої ролі держави стосовно

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

зовнішньоекономічних відносин, зокрема, щодо міжнародного руху капіталу, котрий імовірно ще інтенсивніше буде "витягуватися" із країн СНД, "послаблюючи" їхню економіку.

6. Для Митного союзу Білорусі, Казахстану і Росії (а у випадку приєднання до нього – і України) необхідність запровадження валютних обмежень стосовно руху капіталу посилюється з огляду на меншу його рентабельність у Північній Євразії, холодний клімат і величезні простори котрої спричиняють додаткові питомі витрати на утеплення, опалення, транспортування і зв'язок, адекватно та об'єктивно впливаючи на собівартість (про що йшлося вище). Порівняно нижча норма прибутку від інвестицій на північноєвразійських територіях не лише суттєво заважає притоку іноземного капіталу в економіку країн СНД, але й породжує значний відтік вітчизняних інвестиційних ресурсів за географічні кордони Північної Євразії. Так, за офіційними даними, чистий відплив із Росії капіталу за 2008-2011 рр. склав близько 300 млрд. дол., у тому числі тільки за 2011 р. – приблизно 84 млрд. дол.; причому лише за дев'ять місяців 2012 р. він перевищив 61 млрд. дол.

7. Не можна марно сподіватися, що введення валютних обмежень стосовно руху капіталу країнами Митного союзу здатне повністю ліквідувати його відтік із господарства країн-учасниць, оскільки завжди існують певні нелегальні можливості, котрі важко цілком перекрити. Проте професійне впровадження цих валютних обмежень значно скоротить відплив вітчизняних інвестиційних ресурсів, формуючи відповідний потенціал внутрішнього модернізаційного розвитку економіки країн Північної Євразії. Оскільки валютні обмеження щодо руху капіталу треба встановлювати стосовно країн, які знаходяться за межами північноєвразійського Митного союзу, у випадку входження у нього Україна отримує фактично дещо привілейовані умови (порівняно з іншими членами Митного союзу) для свого інноваційно-інвестиційного розвитку на природному та історично обумовленому ґрунті тих преференцій, котрі детерміновані її розташуванням у відносно сприятливій кліматичній зоні південно-західної (порівняно теплішої, щільніше заселеної та інфраструктурно краще розбудованої) частини Північної Євразії, куди спрямовуватимуться капіталовкладення, у тому числі з інших держав Митного союзу. Остання суттєва обставина є ще одним важливим аргументом на користь вступу України у Митний союз, особливо, якщо на його кордонах будуть діяти гнучкі диференційовані "кліматичні тарифи на імпорт", а за межі країн буде заборонений вивіз недержавного капіталу.

8. Встановлення валютних обмежень на рух капіталу в рамках північноєвразійського Митного союзу, окрім іншого, дозволить знизити ставку відсотка за кредитами та депозитами, котра в країнах СНД є у декілька разів вищою, ніж у більшості держав так званого далекого зарубіжжя, відповідно скорочуючи можливості запозичення з боку вітчизняних агентів реального сектора, інакше кажучи, знижуючи попит на позики комерційних банків. Справа у тому, що ефективне впровадження цих обмежень зменшить відплив капіталу за географічні кордони Північної Євразії, а значить, збільшить його пропозицію, у тому числі на кредитному ринку в країнах даного регіону, адекватно впливаючи на ставку відсотка, за інших рівних умов. Взагалі підвищена дорожнеча кредиту у Північній Євразії зумовлена, з одного боку, впливом на номінальну норму процента тієї обставини, що на пострадянському просторі інфляція, як і раніше, значно сильніша, ніж на Заході (про що говорять офіційні особи грошової влади, виправдовуючи цим високу ставку рефінансування центральних банків країн СНД), а з іншого боку (причому, за нашим переконанням, у першу чергу), негативною дією на пропозицію креди-

---

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

тних ресурсів факту безперервної втечі капіталу у країни далекого зарубіжжя, де норма прибутку, тобто рентабельність реальних інвестицій як вирішальний їхній стимул, краще співвідноситься зі ставкою відсотка.

9. За відсутності валютних обмежень стосовно руху капіталу (які в більшості країн СНД) довгострокові інвестиції будуть спрямовуватися у ті держави, де норма прибутку вища, ніж ставки процента, тобто (у нашому випадку) у далеке зарубіжжя. У ракурсі викладеного слід звернути увагу на міркування Дж. Сороса. Він, насамперед, нагадує, що спроможність позичати суттєво підвищує прибутковість інвестицій: очікувана норма прибутку зазвичай вища, ніж безризикові процентні ставки, інакше інвестицій не робили б; чим вища частка позичених коштів у даній інвестиції, тим вона привабливіша. Тому (підкреслював він) вартість і доступність кредиту стають важливими факторами, які впливають на економічну активність; більше того, можливо, це – найсуттєвіші фактори, які визначають асиметрію циклу “піднесення–спад”. Можуть відігравати роль також інші фактори (за його словами), проте саме через стискання кредиту спад стає більш різким, ніж попередній йому бум. Коли справа доходить до вимушеної ліквідації боргів, то (роз’яснював він) застава продається за заниженою ціною, а це дає поштовх самоприскорювальному процесу, котрий значно коротший, аніж фаза піднесення [10, с. 130-131].

10. Наведені правомірні судження відомого міжнародного фондового спекулянта і грантодавця, на наш погляд, вказують на необхідність централізованого регулювання ставок відсотка за кредитами, які надаються комерційними банками. Ці ставки не повинні перевищувати середню норму прибутку на авансований капітал, бо інакше, як і раніше, збережуться передумови відтоку виробничих інвестицій у далеке зарубіжжя; відповідно, банківський капітал у країнах СНД залишиться переважно не власне позичковим, а у сутності лихварським, обмежуючи такою своєю природою можливість позичання як з боку населення, так і з боку вітчизняного реального сектора на користь спекулятивно-фіктивної активності. Втім (і це слід підкреслити), подібного впорядкування ставок відсотка не вдасться досягти без введення у межах СНД валютних обмежень щодо руху капіталу.

Висновки. Підсумовуючи усе викладене вище, можна стверджувати, що існує створювально-прагматичний (продуктивний) варіант оптимізації регулювання зовнішньоекономічних зв’язків України в умовах кризи надмірно ліберальної глобалізації. Цей варіант передбачає:

– входження України на рівноправних умовах у північноєвразійський Митний союз;

– захист виробників даного Митного союзу природно детермінованими і продуктово диференційованими “кліматичними тарифами на імпорт”, котрі необхідно встановлювати на продукцію фірм, розташованих на теренах держав далекого зарубіжжя;

– впровадження валютних обмежень на рух капіталу за кордони північноєвразійського Митного союзу для запобігання його широкомасштабному впливу за ці межі та для формування передумов зниження відсоткових ставок у країнах-учасниках.

Якщо ж означений варіант вирішення дискусійних проблем вдосконалення регулювання зовнішньоекономічних стосунків України вдасться реалізувати, сполучивши його основні принципи з проведенням ефективної внутрішньої макроекономічної політики на базі гнучкого державно-приватного партнерства і відродження цільового комплексного програмування модернізаційних процесів, то можна прогнозувати стрімкий розвиток су-

---

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

часних продуктивних сил з відповідним зростанням добробуту населення. Втім, усе це вимагатиме твердої волі, напруженої праці та підтримання відносної справедливості як неодмінної передумови соціальної та міжетнічної стабільності.

Разом з тим, слід зауважити, що поряд із продуктивним варіантом поліпшення регулювання зовнішньоекономічних стосунків України існують ще контрпродуктивний (антистворювальний) та проміжний (малопродуктивний) варіанти подальшої інтеграції України у світогосподарські процеси. Для розуміння альтернативи коротко зупинимося на цих двох, за нашим переконанням, небажаних варіантах.

Антипродуктивний (протистворювальний) варіант ґрунтується на значених раніше зовнішньоекономічних постулатах рейганоміки-тетчеризму, тобто на фундаменті надмірно лібералізованої глобалізації, котру ми спостерігаємо останні десятиріччя. Саме цей варіант призвів до деградації обробного сектора пострадянських країн (за винятком Білорусі, де він не був використаний, незважаючи на брутальний тиск західної олігархії). Його наявним результатом стало різке скорочення населення за останні 20 років в Україні та Росії на 10-12 %. Між іншим, М. Тетчер, торкаючись гео економічної ролі Північної Євразії ще за часів СРСР, у якому проживало тоді близько 320 млн. осіб, проговорилося, що для добування і транспортування багатств цього регіону досить і 15-25 млн. мешканців. Фактично, реалізація подібних планів означає крах самої цивілізації північноєвразійських народів з її своєрідними і грандіозними здобутками різних віків, коли за тисячу років виробництво у її межах зросло приблизно у 1500 разів, а народонаселення – у 75 разів. Тому дуже дивно (якщо не жахливо), що такий антистворювальний (руйнівний та геноцидний) варіант досі має відому підтримку (свідому чи ні) серед нібито культурної, гуманної, патріотичної і навіть економічно освіченої частини громадян незалежних держав Північної Євразії.

Малопродуктивний (проміжний) варіант налагодження зовнішньоекономічних відносин України передбачає її участь у процесі північноєвразійського співробітництва (у тому числі недавно здійснену ратифікацію договору про зону вільної торгівлі), однак без повноформатного входження у Митний союз низки країн СНД, не кажучи вже про встановлення диференційованих "кліматичних тарифів на імпорт" із далекого зарубіжжя і про введення валютних обмежень на рух капіталу за географічні межі Північної Євразії. У даному проміжному варіанті для захисту вітчизняних виробників залишається тільки один вагомий засіб - держбюджетна підтримка останніх. Проте в Україні для реалізації такої підтримки зараз відсутні кошти в прийнятних розмірах, і мобілізувати їх за рахунок податкового тиску не вдасться, бо збільшення податків лише прискорить відплив капіталу за кордон, погіршивши інвестиційну привабливість України. Навіть для багатих на нафтодолари Росії та Казахстану, незважаючи на їхнє членство у північноєвразійському Митному союзі, важко буде забезпечувати конкурентоспроможність своїх підприємств тільки за рахунок їхньої держбюджетної підтримки, оскільки світові ціни на нафту і газ можуть на певний час значно впасти (як це було у другій половині 2008 р.), відповідно зменшуючи фінансові можливості такої довгострокової підтримки.

Література

1. Дятлов С.А. Глобальная инновационная гиперконкуренция как фактор лидерства в мировой экономике / С.А. Дятлов // Евразийская интеграция: экономика, право, политика. – 2011. – № 9. – С. 50-55.

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

---

2. Перспективы социально-экономического развития США после кризиса 2008-2009 гг. / Под ред. Э.В. Кириченко. – М.: ИМЭМО РАН, 2012. – 168 с.
3. Современные процессы модернизации зарубежных стран / Отв. ред. В.Б. Кондратьев. – М.: ИМЭМО РАН, 2012. – 364 с.
4. Целищев И.С. Восточная Азия: новая волна роста и структурная трансформация / И.С. Целищев. – М.: ИМЭМО РАН, 2012. – 118 с.
5. Ан Е.А. Нужен ли зарубежный опыт российским интеграционным формированиям науки, образования и производства? / Е.А. Ан // Евразийская интеграция: экономика, право, политика. – 2012. – № 12. – С. 53-62.
6. Гриц Г.В. Роль предпринимательских союзов в формировании единой промышленной политики стран – членов ЕЭП / Г.В. Гриц // Евразийская интеграция: экономика, право, политика. – 2011. – № 9. – С. 66-70.
7. Лазаревич А.А. Теория и практика постиндустриальной модернизации на евразийском пространстве / А.А. Лазаревич // Евразийская интеграция: экономика, право, политика. – 2012. – № 12. – С. 33-41.
8. Россия и мир: 2012. Экономика и внешняя политика. Ежегодный прогноз / Рук. проекта А.А. Дынкин, В.Г. Барановский. – М.: ИМЭМО РАН, 2011. – 157 с.
9. Север – Юг – Россия 2011. Ежегодник / Отв. ред. В.Г. Хорос, Д.Б. Малышева. – М.: ИМЭМО РАН, 2012. – 211 с.
10. Сорос Дж. Кризис мирового капитализма. Открытое общество в опасности / Дж. Сорос. – М.: Инфра-М, 1999. – 262 с.

Надійшла 24.12.2012 р.